

Motion till riksdagen 2025/26:3851

av Anders Ygeman m.fl. (S)

med anledning av skr. 2025/26:47 Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska ge Skolverket möjlighet att göra kontroll i belastningsregistret i samband med ansökan om legitimation för lärare och förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska införa krav på huvudmän att anmäla allvarliga fall med olämpliga och oskickliga lärare till Skolinspektionen, inklusive lärare som inte har legitimation, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen omedelbart ska inleda en översyn av disciplinpåföljderna för lärare och förskollärare i syfte att säkerställa att de är effektiva och även omfattar icke legitimerade lärare och förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning med uppdrag att se över legitimationssystemet och hur andelen behöriga lärare kan öka, samtidigt som det säkerställs att elever inte undervisas av olämpliga lärare, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska avskaffa undantaget som gör att svenska skolor med undervisning på engelska inte behöver anställa behöriga lärare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har granskat huruvida legitimationssystemet för lärare och förskollärare fungerar effektivt. Den övergripande slutsatsen borde vara en väckarklocka för regeringen.

Legitimationssystemet har inte fått det genomslag som förväntades och den sammantagna bedömningen är att lärarlegitimationssystemet inte fungerar effektivt. Riksrevisionen identifierar att detta bl.a. beror på att systemet inte tillräckligt väl hindrar olämpliga lärare från att arbeta i skolan i kombination med den lärarbrist som länge präglat svensk skola. Undantag som regeringen beslutat om för att hantera bristen på lärare har lett till att andelen obehöriga lärare är hög i vissa skolformer. De partier som nu sitter i regeringen har de senaste 20 åren förvärrat denna problematik och bär ett särskilt tungt ansvar. Särskilt eftersom man infört undantag som medför att huvudmän, i synnerhet vinstdrivande koncerner, kan anställa obehöriga lärare utan tidsbegränsning.

Med anledning av att lärarlegitimationssystemet inte fungerar effektivt presenterar Riksrevisionen en rad rekommendationer som skulle kunna förbättra systemet. Tyvärr kan vi konstatera att regeringen inte tar dessa rekommendationer på allvar och inte vidtar de åtgärder som krävs för att komma till rätta med problemen.

Vidta åtgärder för att säkerställa att lärare som visat sig olämpliga att arbeta med barn och unga inte kan fortsätta undervisa

Riksrevisionens granskning visar att dagens system varken fångar upp eller hanterar olämpliga lärare tillräckligt väl. Enligt Riksrevisionen visar sig bristerna i systemets alla led och beror huvudsakligen på regeringens otillräckliga styrning. Vidare finns brister i både lagstiftningen och i myndigheternas ansvar och befogenheter. Skolverket gör ingen registerkontroll när man prövar en lärares rätt att få legitimation, vilket innebär att personer som är direkt olämpliga att jobba med barn och unga och deras utbildning och utveckling. Förvisso har arbetsgivaren som anställer läraren en lagstadgad skyldighet att göra registerkontroll, men bara vid nyrekryteringar. Tyvärr finns det många fall där lärare som fått avsluta sin tjänst på en skola på grund av ett olämpligt beteende enkelt kunnat ta jobb på andra skolor eftersom huvudmän inte rapporterat in händelser till Skolinspektionen. Olämpliga lärare har köpts ut från en skola men har kunnat fortsätta på andra skolor utan att den nya huvudmannen haft kännedom om lärarens olämplighet. Här har domstolarna inte alltid heller uppföljt sin underrättelseskyldighet.

En annan brist som Riksrevisionen identifierar är att Skolinspektionen inte har ett uppdrag att hantera anmälningar om lärare som inte har legitimation – detta trots att var femte lärare i skolan saknar legitimation.

Vidta åtgärder och avskaffa vissa undantag från kravet på att anställa behöriga lärare

Riksrevisionens granskning visar att undantag som regeringen beslutat om för att hantera bristen på lärare har lett till att andelen obehöriga lärare är hög i vissa skolformer. Ett sådant undantag är undantaget som gör att svenska skolor med undervisning på engelska inte behöver anställa behöriga lärare. Den senaste tiden har en rad avslöjanden gjorts om svenska skolor som bedriver undervisning på engelska. En granskning från Skolinspektionen har visat att undervisning på engelska ofta är ogenomtänkt och bristfällig. 27 av 30 högstadieskolor som Skolinspektionen granskat visade sig ha behov av förbättrad undervisning. Engelska skolor kan anställa lärare som varken kan svenska eller har engelska som modersmål. Ett exempel är en huvudman som har ett lönegap på 3 000 kronor i månaden jämfört med kommunala skolor. Antalet skolor som bedriver undervisning på engelska har tiofaldigats sedan Moderaterna och Liberalerna drev igenom ett undantag om att skolor som bedriver mer undervisning på engelska inte behöver anställa

behöriga lärare. År 2011 var det bara 16 grundskolor som hade tillstånd att undervisa på engelska, en siffra som idag ökat till 145 skolor.

Svenska språket ska vara huvudspråk i skolan. Språket är ett viktigt kitt för att hålla samman ett samhälle. Alla barn som växer upp i Sverige ska få lära sig svenska och utveckla ett rikt och nyanserat språk.

Regeringen har nu sagt sig beredd att titta på detta undantag men fortfarande lyser verklig handling med sin frånvaro. Vi kräver att regeringen skyndsamt avskaffar undantaget som gör att svenska skolor med undervisning på engelska inte behöver anställa behöriga lärare.

Regeringens skrivelse är ett otillräckligt och handlingsförlamat svar på Riksrevisionens rekommendationer

Av regeringens skrivelse framgår inte att regeringen avser att vidta några tydliga och kraftfulla åtgärder mot dessa problem, detta trots att regeringen säger sig i huvudsak instämma i Riksrevisionens iakttagelser om hur systemet med lärarlegitimation kan utvecklas. När det gäller undantagen som finns för att anställa behöriga lärare så nöjer sig regeringen med att man *kan* återkomma i frågan, men har uppenbarligen inte för avsikt att göra detta.

När det handlar om det akuta behovet av att Skolverket ska få möjlighet att kontrollera belastningsregistret i samband med ansökan om legitimation så ”utesluter regeringen inte att en sådan översyn kan bli aktuell”.

När det gäller behovet av krav på huvudmän att anmäla allvarliga fall med olämpliga och oskickliga lärare till Skolinspektionen, vilket är en uppenbar brist som lett till att olämpliga lärare enkelt kunnat jobba vidare på andra skolor efter olämpligt beteende, nöjer sig regeringen med att man ”kan komma att återkomma i frågan”.

När det gäller behovet av att göra en översyn av disciplinpåföljderna för lärare och förskollärare i syfte att säkerställa att de är effektiva och även omfattar icke legitimerade lärare och förskolelärare så utesluter regeringen inte att en översyn kan bli aktuell.

Regeringen ger inga besked om att vidta åtgärder mot en rad allvarliga brister som Riksrevisionen pekat på och som dessutom borde vara relativt enkla att åtgärda eller inleda arbete kring. I stället förblir regeringen passiv och verkar snarare inriktad på att göra så lite som möjligt. Det är allvarligt och ansvarslost. Vi socialdemokrater kräver att regeringen omedelbart vidtar en rad åtgärder med anledning av Riksrevisionens granskning:

- Regeringen ska skyndsamt ge Skolverket möjlighet att göra kontroll i belastningsregistret i samband med ansökan om legitimation för lärare och förskollärare.
- Regeringen ska skyndsamt införa krav på huvudmän att anmäla allvarliga fall med olämpliga och oskickliga lärare till Skolinspektionen, inklusive lärare som inte har legitimation.
- Regeringen ska omedelbart inleda en översyn av disciplinpåföljderna för lärare och förskollärare i syfte att säkerställa att de är effektiva och även omfattar icke legitimerade lärare och förskollärare.
- Regeringen ska tillsätta en utredning med uppdrag att se över legitimationssystemet och hur andelen behöriga lärare kan öka samtidigt som det säkerställs att elever inte undervisas av olämpliga lärare.
- Regeringen ska skyndsamt avskaffa undantaget som gör att svenska skolor med undervisning på engelska inte behöver anställa behöriga lärare.

Anders Ygeman (S)

Linus Sköld (S)

Mats Wiking (S)

Robert Olesen (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Niklas Sigvardsson (S)